

Bijlage 1. Uitgangspunten totstandkoming PvE Grote Markt

De hoofddoelstelling van de herinrichting van de Grote Markt is om de statuur van het plein te herstellen en de verblijfskwaliteit te verhogen, passend binnen de ambities van de visie Bestemming Binnenstad van 2016.

We werken aan vijf hoofdambitie, te weten:

De Grote Markt als:

- Het centrale plein
- Het voetgangersplein
- Het ontmoetingsplein
- Het levendig plein
- Het klimaat-adaptief plein

In deze notitie werken we een aantal onderwerpen uit die realisatie van deze ambities mogelijk moeten maken:

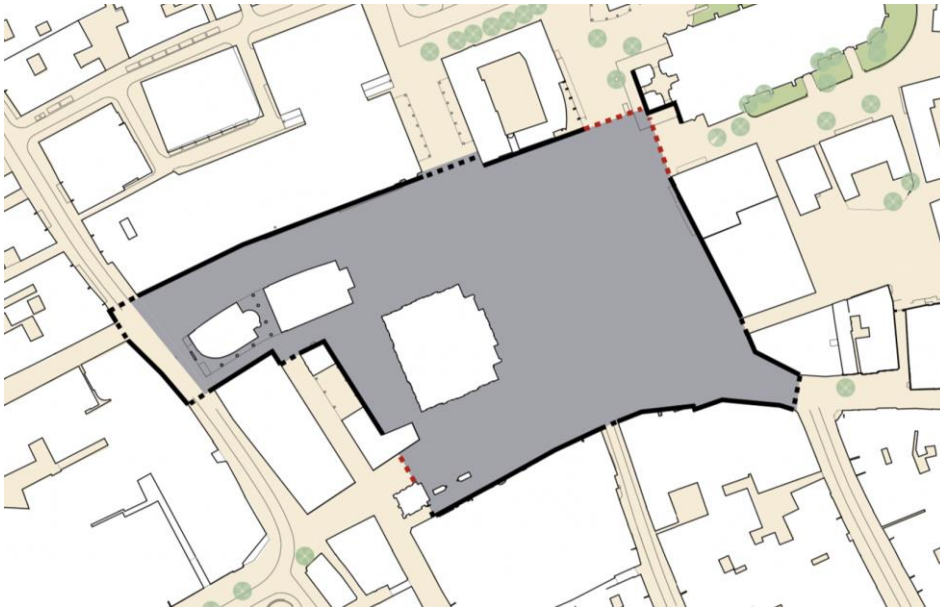
1. *De contour van het plein en daarmee de grenzen van het project.*
2. *De inrichting en situering van de gemengde zones en de relatie tussen de wanden en het plein.*
3. *Groen en bomen op de Grote Markt. De Grote Markt als plein met bomen.*
4. *Fietsen over en langs het plein. De Grote Markt als voetgangersplein met ruimte voor fietsers.*

In dit document gaan we nader op deze onderwerpen in. Zaken als evenementen, terrassen, standplaatshouders, de aansluiting op de omgeving en flankerende maatregelen zijn onderwerpen die in samenhang hiermee bekeken moeten worden. Waar dat in deze fase kan, worden hierover opmerkingen in de tekst gemaakt.

1. Het grondvlak en de contour van het plein

1a. Uitgangspunt is dat het Stadhuis weer op het plein komt te staan

De huidige inrichting maakt het lastig om als bezoeker van de Grote Markt de volledige omvang van het plein te beleven en te ervaren. Veel mensen beleven de ruimte *voor* het stadhuis als *de* Grote Markt. Van oudsher echter hoorde het noordelijk deel tot aan de Boteringestraat nadrukkelijk tot de Grote Markt, en stond het stadhuis vrij op het plein met de voorzijde naar het noorden gericht. Nog steeds is het voormalige Burman-pand Grote Markt nr. 3 en het Stadhuis nr.1. De Noordwand verdient het om ook ruimtelijk weer een adres aan de Grote Markt te krijgen. Door de opeenvolgende veranderingen waaronder de herbouw van het stadhuis met een nieuwe oriëntatie op het oosten, de na-oorlogse uitbreiding van het stadhuis en de 'moderne' verkeersinrichting, raakte het middendeel van het plein steeds meer los van de wanden. Ook nu nog is het stadhuis aan drie zijden omringd door verkeersruimte. Dit verklaart mede de beleving van het pleinvlak met de ster aan de voorzijde van het stadhuis als *de* Grote Markt. Het stadhuis lijkt ***aan*** het plein te staan. Uitgangspunt voor de herinrichting is dat we de beleving van de volledige pleinruimte willen herstellen door een doorlopend tapijt van bestrating te maken van gevel tot gevel. Die bestrating loopt door tot aan de Guldenstraat en inclusief het Waagplein (zie figuur 1). De wanden, inclusief de noordwand, staan weer direct aan het plein, het **stadhuis weer op het plein**.

Figuur 1. De contouren van de Grote Markt

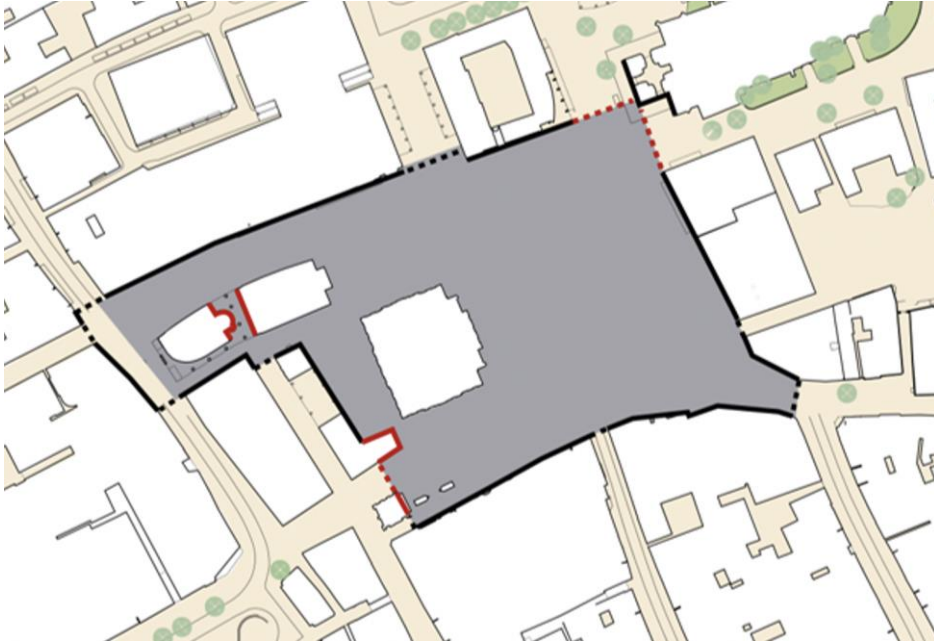
1b. Uitgangspunt is een heldere en herkenbare begrenzing van het plein

De wanden van het plein hebben invloed op de beleving van de ruimte. Om een duidelijke begrenzing te realiseren willen we met name rond de Martinitoren en bij Tussen beide Markten onderzoeken of de relatie tussen plein en wanden is te verbeteren (zie figuur 2). De brede opening van de Kreupelstraat is gecreëerd in de heropbouw-periode na WOII). De doorbraak naar de Kreupelstraat is vooral verkeerskundig van aard en maakt deze plein-hoek ruimtelijk minder krachtig. Nu ook de buslijn verdwijnt uit de binnenstad, kunnen we opnieuw kijken naar deze plek aan de noordwand. Hier liggen kansen om wellicht middels bebouwing of anderszins de noordwand af te ronden (en de opening te verkleinen) maar ook voor het Martinikerkhof, door deze meer dan nu een (groen) adres aan de Grote Markt (terug) te geven. Daarmee wordt het Martinikerkhof en Grote Markt veel duidelijker met elkaar verbonden.

Ook bij de tegenoverliggende pleinhoek bij Tussen de Markten (gebouw Bakker Bart) willen we onderzoeken of hier stedenbouwkundig verbeteringen mogelijk zijn.

De mogelijke stedenbouwkundige invullingen van beide hoeken van het plein zien we als onderzoeksopgave binnen het project. Een eventueel besluit hierover volgt later. Het idee is dat we hier niet alleen het grondvlak van het plein helder willen afbakenen, maar ook de pleinruimte en toegangen naar het plein beter willen definiëren.

Tot slot onderzoeken we hoe de onderdoorgang in het verlengde van de Waagstraat verbeterd kan worden als onderdeel van het plein en in relatie tot nieuwe ontwikkelingen in de Noordwand en de achtergelegen Rode Weeshuisstraat.

Figuur 2. Onderzoekopgaven voor de wanden: Kreupelstraat, Tussen beide markten, Onderdoorgang Waagstraat-complex

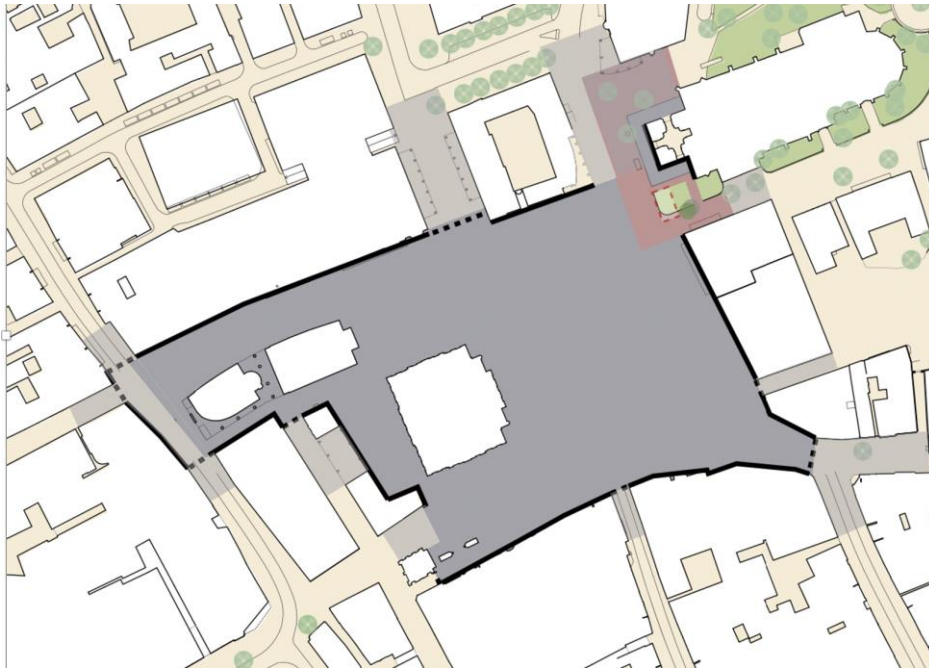
1c. Uitgangspunt is dat we het plein in zijn binnenstedelijke context beschouwen en daar rekening mee houden

Omdat de Grote Markt centraal in de binnenstad is gelegen, beïnvloedt de herinrichting van het plein zelf ook diverse aangrenzende gebieden en vice versa. In sommige gevallen betreft dit voorgenomen projecten, maar soms ook (nog) niet gedefinieerde projectopgaven.

De Rode Weeshuisstraat is een project dat momenteel al is opgestart. Voor andere straten geldt dat zij al onderdeel zijn van het uitvoeringsprogramma, maar nog niet op tijd zijn gezet, zoals de Oude Ebbingestraat, Kwinkenplein, Oosterstraat en Gelkingestraat.

Daarnaast is aandacht noodzakelijk voor de direct aan het plein grenzende gebieden zoals Martinikerkhof/Kreupelstraat, Tussen de Markten, Naberstraat, kop van de Oude Ebbingestraat (zie hiervoor de lichtgrijze vlakken in figuur 3). Voor deze gebieden geldt dat hier ook een herinrichtingsopgave ligt die een directe relatie hebben met het project Grote Markt.

Daarnaast spelen op grotere schaal een aantal opgaven die direct met het functioneren van de Grote Markt te maken hebben. De nieuwe centrale bushalte binnenstad aan het Zuiderdiep bijvoorbeeld is medebepalend hoe het fietsverkeer van en naar de Grote Markt kan worden georganiseerd.

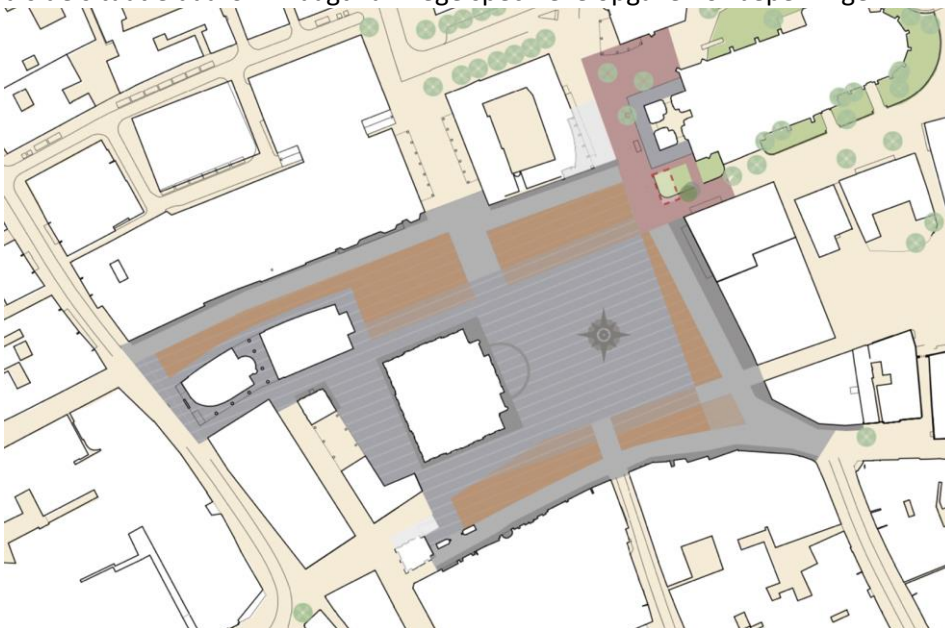

Figuur 3. De aangrenzende gebieden van de herinrichting (aangegeven in het lichtgrijs).

2. Zoning: de ruimtelijke en functionele indeling van het plein

2a. Uitgangspunt is dat toegankelijkheid en inclusiviteit worden gewaarborgd

Bij een plein waar voetgangers letterlijk en figuurlijk uit de voeten moeten kunnen, zijn toegankelijkheid en inclusiviteit belangrijke begrippen. Toegankelijkheid wordt gegarandeerd rondom het plein middels een loopzone, aansluitend op de aanloopstraten naar het plein, de zogenaamde comfortzone (zie figuur 4). Als basisontwerp voor het PvE is deze obstakelvrije comfortzone (riepen) royaal van maat (6 m) en ligt deze op 2 m van de gevel, direct grenzend aan de zogenaamde stoepzone. Deze stoepzone biedt ruimte voor gebruik aan de gevel en uitwisseling tussen de functies in de plinten en het plein zelf. Op plekken zou hier van kunnen worden afgeweken als de situatie daarom vraagt vanwege specifieke opgaven of beperkingen.

Figuur 4. De zonering aan de randen van het plein, bestaande uit een stoepzone, comfortzone en gemengde zone.

Een daarmee samenhangende kwestie is de veelgehoorde wens om verblijf en zitten beter mogelijk te maken op het plein. De gedachte gaat daarbij uit naar een gemengde zone ingericht voor verblijf, die aan de comfortzone grenst en het open middenplein als het ware omarmt. Deze gemengde zone kent een andere maat en schaal passend bij het gewenste gebruik en sfeer van verblijven. De indeling kan variëren, afhankelijk van de eisen aan het gebruik van het plein. We denken aan een gemengde zone die uit twee delen bestaat, een meer permanente inrichting met vaste objecten grenzend aan de loopzone en een meer flexibel deel dat aansluit op het open middenplein zonder vaste objecten. Bij grote evenementen kunnen delen van de flexibele gemengde zone zo worden gebruikt voor opstellingen (zie figuur 6).

De gemengde zone kan bovendien plek bieden aan groen, zitgelegenheid, terrassen, speelaanleidingen, water en kunst. Commerciële terrassen kunnen hierin worden geïntegreerd en gemixed met publieke zit- en verblijfsplekken. Uitgangspunt is zoveel mogelijk het bestaande vergunde oppervlak, wel kan dit ertoe leiden dat de terrassen opnieuw moeten worden ingedeeld. Uitgangspunt is verder dat de gemengde zone onderdeel is van het plein en dus niet afschermt, met een doorlopende vloer en eenduidige vormgeving. Hiermee samenhangend zou de gemengde zone transparant moeten zijn en doorwaadbaar; er zijn doorgangen, toegangen vanuit aangrenzende straten blijven open. Commerciële terrassen worden ingepast in het stramien van de gemengde zone, waarbij het uitgangspunt is dat deze zoveel mogelijk in lijn zijn met de bijbehorende gevel (zie figuur 5).

Het open middenplein voor het Stadhuis, waar het plein in zijn volle omgang ervaren kan worden met vrij zicht op de Martinitoren, blijft in de basis leeg ten behoeve van tijdelijk gebruik en is beschikbaar voor evenementen, festiviteiten en ceremonies. Het statische deel van de gemengde zone met vaste objecten (zoals bomen) bepaalt daarbij de omvang van de evenementenruimte. Het uitgangspunt is dat we minimaal de capaciteit van het huidige evenemententerrein willen behouden. We onderzoeken daarvoor onder andere nog de vluchtroutes en de mogelijkheden om het plein vrij te maken voor evenementen.

Bij evenementen functioneert de comfortzone rondom het plein als route die altijd toegankelijk is. Bij de uitwerking van deze zones kijken we ook nadrukkelijk naar hoe de noodzakelijke vluchtroutes vorm moeten krijgen.

2b. Uitgangspunt is een herkenbare en goed gedefinieerde gemengde zone als rand langs het plein

Uitgangspunt is dat we een herkenbare en goed gedefinieerde gemengde zone rondom het plein, zowel qua vorm als inhoud, willen realiseren. Ten aanzien van de commerciële terrassen denken we aan een beeldkwaliteitsplan in verband met de uitstraling op het plein. Het huidige plein kent verder vier standplaatsen. Als uitgangspunt denken we deze een plek te geven binnen de gemengde zone, waarbij ze ambulant zijn, begrensd in oppervlak en eveneens aan beeldkwaliteitsregels zijn gebonden (zie figuur 5). Voor de huidige kiosk geldt dat nog nader onderzocht zou moeten worden hoe deze

zich verhoudt tot de invulling van de gemengde zone.

Figuur 5. Mogelijke invulling van de gemengde zone met commerciële terrassen (geel) en standplaatshouders (blauwe kaders). Figuur 6. Mogelijke opstelling voor evenementen (groen)

3. Groen en klimaat

3a. Uitgangspunt is dat bomen een waardevolle toevoeging zijn aan het plein

Bomen kunnen een waardevolle toevoeging zijn aan het plein. We nemen daarom als uitgangspunt dat bomen binnen het basis-ontwerp structureel en ruimtevormend worden ingezet in de gemengde zone. Hierbij moet een balans gevonden worden tussen cultuurhistorie (identiteit van het plein, zichtlijnen) en hedendaagse eisen ten aanzien van verblijfskwaliteit, ecologie en klimaat. Daarbij realiseren we ons dat het plein ook beperkingen oplegt in de vorm van ondergrondse voorzieningen, archeologie en het feit dat grote bomen ondergronds veel ruimte vragen voor hun groeiplaats (en mogelijk ook voor waterbuffering).

Als basis willen we bomen onderdeel uit laten maken van de gemengde zone (zie figuur 7). Bomen kunnen worden ingezet om het gebruik binnen de gemengde zone waar mogelijk te structureren. Uitgangspunt daarbij is het concept 'plein met bomen', waarbij langs de randen aan de noord- en zuidzijde circa 10 bomen kunnen worden geplaatst. Daarbij gaan we uit van forse bomen (minimaal 15m) met een grote kroon die plekken maken en schaduw brengen op het plein.

Figuur 7. De Grote Markt met bomen (groen).

3b. Uitgangspunt is een klimaatadaptatief plein, met bomen en water

De Grote Markt kan een bijdrage leveren in het verminderen van hittestress en piekbelasting van de hemelwaterafvoer. Bomen spelen een belangrijke rol, zowel in het verminderen van de gevoelstemperatuur door schaduw en verdamping, als mogelijk ook ondergronds in combinatie met waterbuffering.

Oppervlakkige hemelwaterafvoer biedt kansen, zowel in vertraagde afvoer van hemelwater (buffering) als voor de beleving van het watersysteem (afstromen door hoge ligging Grote Markt naar lagergelegen Diepenring). Zichtbaar maken van het watersysteem vergroot de belevingswaarde en biedt volop speelaanleidingen.

Toepassing van stromend water in de vorm van een waterwerk, nevel of bijvoorbeeld bedriegertjes dient meerdere doelen, verkoeling, aanleiding voor spel, verpozing en past om die redenen zeer goed in het verbeteren van de verblijfskwaliteit. Daarbij willen we nog nader onderzoeken hoe verschillende vormen met stromend water kunnen worden gecombineerd aan de noordkant van het plein in een reeks, waarbij wordt gerefereerd aan historische elementen en tevens gebruik gemaakt wordt van het aanwezige hoogteverschil (zie figuur 8).

Figuur 8. De Grote Markt met bomen (groen) waterelementen (blauw).

4. Fietsen over de Grote Markt

4a. Uitgangspunt is dat de Grote Markt een onmisbare schakel is in het fietsnetwerk van de stad

De Grote Markt is als centrale plein de plek waar zowel voetgangersstromen als fietsstromen samenkomen. De Grote Markt is een belangrijke en onmisbare schakel in het fietsnetwerk van de binnenstad. Wel willen we daarbij nadrukkelijk onderzoeken of de totale fietsdruk op het plein kan worden verminderd, door op andere plekken in de binnenstad/rond de Diepenring fietsers al te verleiden tot andere routes. Zo willen we doorfietsroutes buiten de Grote Markt (bijvoorbeeld de Diepenring) versterken.

4b. Uitgangspunt is dat gebruik van het plein door fietsers variabel en adaptief is

We kiezen voor de Grote Markt als een voetgangersplein waar rijdende fietsers op een aantal routes welkom zijn. Een belangrijke doelstelling is om op de Grote Markt meer verblijfskwaliteit te creëren. De belangrijkste gebruiker is dan ook de voetganger, lopend, stil staand, spelend en/of zittend. De hoeveelheid voetgangers varieert in de loop van de dag. En de hoeveelheid kan elke dag weer anders zijn als gevolg van het weer, een evenement of de periode in het jaar. In algemene zin kan wel gesteld worden dat overdag de meeste voetgangers gebruik zullen maken van de Grote Markt. In en rond het weekend overtreft het aantal voetgangers het aantal fietsers.

Bij de maatregelen die we willen nemen houden we rekening met het gedrag van fietsers op verschillende momenten. Die flexibiliteit willen we ook toepassen bij de maatregelen zelf, door de mogelijkheid open te houden om deze aan te passen als de praktijk in de toekomst daarom vraagt. Zo kunnen we in de toekomst bijsturen wanneer dat nodig is.

De noord-zuid-fietsroutes (Oude Ebbingestraat/Kreupelstraat - Oosterstraat/Gelkingestraat) en de oost-west-fietsroute Vismarkt - Sint Jansstraat zijn voor fietsers van en naar de binnenstad een belangrijke verbinding met de rest van Groningen. De Grote Markt is in de huidige situatie het kruispunt van deze twee belangrijke veelgebruikte fietsroutes.

De exacte ligging van een hoofdfietsroute is niet 24/7 in beton gegoten. Belangrijk is dat veel fietsers via een logische en comfortabele route van A naar B kunnen en indien de bestemming de binnenstad betreft, er voldoende fietsparkeervoorzieningen dichtbij de hoofdfietsroute aanwezig zijn.

De Grote Markt is aldus zowel een bestemming om te verblijven als kruispunt van fietsroutes naar diverse andere bestemmingen in de binnenstad. In de structuurschets is voor de Grote Markt een goede balans gevonden in (langer) “verblijven” door voetgangers en (kort) “passeren” door fietsers.

4c. Uitgangspunt is dat we kiezen voor twee routes in de noord-zuid richting over het plein en in de oost-west richting een voornamere rol voor de Rode Weeshuisstraat en het Kwinkenplein als alternatieve oost-westroute tijdens drukke overdagsituaties

Noord-zuid

De grote stroom fietsers in de noord-zuid richting kunnen via twee noord-zuid fietsroutes over de Grote Markt worden geleid (zie figuur 8). De eerste fietsroute is Oude Ebbingestraat – Grote Markt (voor het stadhuis langs) – Gelkingestraat. De tweede route is Kreupelstraat/Sint Jansstraat – Grote Markt – Oosterstraat. Beide fietsroutes zouden in twee richtingen kunnen worden gefietst. Door twee fietsroutes, in plaats van één aan te duiden en in te richten, kunnen fietsers en voetgangers zonder elkaar tot last te zijn van de Grote Markt gebruikmaken. Fietsers kunnen doorfietsen en voetgangers kunnen veilig verblijven op het plein en in de gemengde zones. De hoeveelheid fietsers wordt verdeeld over de Oosterstraat en Gelkingestraat. Zo blijven beide straten goed bereikbaar per fiets, aantrekkelijk om door heen te lopen en economisch actief.

Oost-west

Om invulling te kunnen geven aan een aantrekkelijke inrichting van de Grote Markt, met volop zit- en/of speelgelegenheden, groen en water, willen we fietsers stimuleren op de oost-west fietsroute tussen Guldenstraat en Sint Jansstraat via een nieuwe aantrekkelijke route door de Rode Weeshuisstraat en het Kwinkenplein te fietsen (zie figuur 8). Uitgangspunt is dat we de noordwand van de Grote Markt meer ruimte geven voor groen, water, speel- en zitgelegenheden. Een aantrekkelijk en comfortabel alternatief is de fietsroute dan door de Rode Weeshuisstraat.

Bij de fietsroutes onderzoeken we nog op welke plek we welke maatregelen moeten treffen om fietsers een gewenste route te laten rijden. Dat kan met goede bewegwijzering, maar ook bijvoorbeeld door de inrichting van de openbare ruimte aan te passen.

Figuur 9. De voorgestelde fietsroutes (paarse lijnen).

De aan het Zuiderdiep geplande nieuwe centrale bushalte voor de binnenstad zal naar verwachting veel gebruikt worden als gevolg na het opheffen van de bushalte op de Grote Markt. Meer reizigers zullen via de hieraan grenzende straten het kernwinkelgebied richting Grote Markt in lopen. Een fietsroute in twee richtingen door zowel de Oosterstraat als de Gelkingestraat vraagt daarom extra aandacht voor de verkeersveiligheid bij de oversteekplaatsen op de Grote Markt en zeker ook rondom de bushalte op het Gedempte Zuiderdiep. Daar zijn extra maatregelen noodzakelijk.

4d. Uitgangspunt is dat gemotoriseerd verkeer zoveel mogelijk van het plein blijft

Naast voetgangers en fietsers zijn alleen bevoorradend verkeer (tijdens venstertijden) en hulpverleningsdiensten toegestaan. Taxi's konden altijd gebruik maken van de faciliteiten voor de bus. Door het verplaatsen van de busroute en de herinrichting tot voetgangersgebied is het niet langer nodig ook taxi's toe te staan op de Grote Markt. Voor de standplaats voor taxi's wordt een alternatief gezocht, direct aan de rand van het voetgangersgebied en uitgaansgebied.

4e. Uitgangspunt is het reguleren van fietsparkeren op de Grote Markt

In de directe omgeving van het plein bevinden zich na afronding van de herinrichting twee grote fietsparkeermogelijkheden, te weten in het Forum Groningen en in de voormalige V&D-kelder. Het effect van grote aantallen fietsen in de openbare ruimte is fors. We willen het fietsparkeren daarom daar waar nodig gaan reguleren. Fietsers worden daarbij gestimuleerd om gebruik te maken van de parkeervoorzieningen.

5. Kaart met voorlopige structuurschets

Samengevat hanteren we de volgende uitgangspunten:

- Het Stadhuis komt weer op het plein te staan
- We kiezen nadrukkelijk voor een logische en herkenbare begrenzing van het plein
- We beschouwen het plein in zijn binnenstedelijke grotere context en houden daar rekening mee, waar nodig treffen we maatregelen

- We waarborgen toegankelijkheid en inclusiviteit
- We gaan uit van een uitnodigende herkenbare en goed gedefinieerde gemengde zone ten behoeve van verblijf als rand langs het plein
- We zien bomen als een waardevolle toevoeging aan het plein
- We kiezen voor een klimaatadaptatief plein, met bomen en water
- We beschouwen de Grote Markt als een onmisbare schakel in het fietsnetwerk van de stad
- We kiezen voor een plein dat voor fietsers variabel en adaptief in gebruik is
- We kiezen voor twee routes (tweerichtingen) in de noord-zuid richting over het plein
- We kiezen voor een voornamere rol voor de Rode Weeshuisstraat en het Kwinkenplein als alternatieve oost-westroute tijdens drukke overdagsituaties
- We zien het plein vooral als het domein van de voetganger. Gemotoriseerd verkeer blijft daarom zoveel mogelijk van het plein.
- We gaan fietsparkeren op de Grote Markt daar waar nodig reguleren.

Natuurlijk ontbreken in deze fase nog onderwerpen, of uitwerkingen. Zo zullen we nog nadrukkelijk kijken naar zaken als verlichting en facilitaire onderwerpen (als waterpunten en elektra), en bijvoorbeeld een onderwerp als fietsparkeren in de aangrenzende gebieden. In de verdere uitwerking nemen we deze uiteraard mee.

Met de uitgangspunten uit dit document komen we uit op een voorlopige structuurschets die als conceptbasis geldt voor verdere verkenningen (figuur 10).

Figuur 10. Voorlopige structuurschets.